

## Ažutipe ka proceso bi lovengo

O ažutipe ka proceso si jek malado koncepto viktimonge – ando sakono si von zorake viktimura, daravimaske viktimura taj/vaj viktimura kaj dukhade le pengo seksualno integriteto. Sa kodolenge ažutil kodo koncepto bi lovengo, te aven dine dumo psixosocialno taj legalno pe lenge legalni akcije.

Te san zorako viktimo vaj daravimasko viktimo vaj te san dukhado/dukhadi ande čiro seksualno integriteto, aj kodja sa anda anticiganističko motivo, athoska si tut pravo pe **bi lovengo – psixosocialno taj legalno - procesosko ažutipe**.

Bi lovengo procesosko ažutipe šaj te anza- ren tuke državno priznajime viktimonge protekcijake institucije – sar kaj si kodja o WEISSER RING-Verbrechensopferhil-

fe, sa le zorake protekcijake centrur ande Austria, vaj muršenge taj žuvlange ažutimaske organizacije.

Te si tut pušimata vaj te kames maj but informacije, bolde tu pe svako vrjama karing e savetoski organizacija ande kaste pačas – sar kaj si kodja ZARA–Zivilcourage & Anti-Rassismus-Arbeit, thaj le antidiskriminacijake thana ando Steiermark.

Kothe bišaven tut malade thaneste, kothe savetuin tut, ažutin tuke pala čiri žalba, aven tusa kaj policija thaj/vaj kothe šaj vorbis pačasa pa čo bajo, kothe dena tu kan taj kothe šaj te javis le bajura vi anonimno, te si kodja čiri želja.



Kača brošira kerdili ando ramo katar o projekto V-START-Victim Support Thorough Awareness-Raising and neTworking. O responsibiliteto pala teksto kodola publikacijako ašel samo ka l' avtorur; la Evropaki Komisija thaj o ministerijumo pala socialni pušimata naj responsibli palaj upotreba katar tekstoske informacije.



Co-financirime katar o justicijako programo la Evropaka Unijako

 **Bundesministerium**  
Arbeit, Soziales, Gesundheit  
und Konsumentenschutz

Co-financirime katar o Bundesministerium für  
Arbeit, Soziales und Konsumentenschutz

## Kaske šaj te boldav ma?

### Antidiskriminierungsstelle in der Stadt Salzburg

Kirchenstraße 34  
5020 Salzburg  
office@antidiskriminierung-salzburg.at

### Antidiskriminierungsstelle Steiermark

Andritzer Reichsstraße 38/1.Stock  
A-8045 Graz  
T: +43 316 / 714 137  
buero@antidiskriminierungsstelle.steiermark.at  
www.antidiskriminierungsstelle.steiermark.at

### AÖF – Verein Autonome Österreichische Frauenhäuser

Bacherplatz 10/4  
A-1050 Wien  
T: +43 (1) 544 08 20  
informationsstelle@aoef.at  
**Frauennotruf**  
01 71 71 9

### ROMANO CENTRO

Hofmannsthalgasse 2, Lokal 2  
A-1030 Wien  
+ 43 1 749 63 36  
office@romano-centro.org  
www.romano-centro.org



### Verein KARIKA

www.verein-karika.jimdo.com  
Evangelische Kirchengasse 3  
A-7400 Oberwart  
T: +43 676 72 46694  
verein.karika@gmx.at

### WEISSER RING – Verbrechensopferhilfe

www.weisser-ring.at  
office@weisser-ring.at  
**Opfer-Notruf (24h/Tag)**  
0800 112 112

### ZARA – Zivilcourage & Anti- Rassismus-Arbeit

Schönbrunner Straße 119/13  
Eingang: Am Hundsturm 7  
A-1050 Wien  
T: +43 (1) 929 13 99  
office@zara.or.at




# Anticiganizmo So te keres?

Te areslja tut jekanticiganističko kriminalno akto – *hate crime*

**Sie sind nicht allein!**



**Dukhade tut, akušle tut,** marde tut, ranisarde tut, vaj kerde tuke paguba, aj sigurno san, ke o manuš kaj kerdja tuke kodja, les sas les predrasude/prejudicije, taj vov meklja peski mržnja pe tute anda peske anticiganistički ideje?

 **Kodo šaj te avel jek drastično eksperijansa, aver katar o bajo, savo anel tuke jek normalno štrafosko akto – le tuke ažutipe!**

**Kames vareso te keres kontra kodo,** ali či žanes, sar te keres? Vaj san kadiči dukhado/dukhadi taj kames te astares pravoske mere ke žanes, kado bajo si jek anticiganističko bajo?

**Katka arakhes informacija taj akcijake opcije!**

## So si o anticiganizmu?

„O anticiganizmo si jek razismoski forma, ciljome kontra Roma, Sinti, Travelura taj aver manuša, kaj dikhel len le društvosko majoriteto sar ‚Cigani.‘

Numa ando anticiganizmo arakhadol vi jek maj baro spektrumo katar diskriminacijake deklaracije taj aktur, maškar lende but djeli, save si implicirime vaj garade: relevantno naj numa, so phenel pe vaj so kerel pe, nego vi kodja, so či kerel pe taj či phenel pe.“<sup>1</sup>

## So si hate crime?

→ „Hate crimes si kriminalni aktura jeke predrasudake motivosa kontra specifični manušenge grupe.“<sup>2</sup>

Anticiganistični *hate crimes* (kriminalni aktur andaj mržnja, predrasudake deliktur, kriminalni aktura jeke predrasusake motivosa) si te sikhaven duj kriterije:

- O anticiganističko motivo le došalesko
- O kerdo štrafosko delikto le došalesko

→ *hate crime* si jek štrafosko delikto, kerdo andaj predrasuda.

## So si jek predrasudako motivo?

Jek predrasudako motivo si jek definitivno impulso pala ekhe ženeski akcija. O kriminalno akto numa kerdol, ke le ženes kon kerel kodo tradel les leski predrasuda. Sasto kodo akto či na kerdolas bi kodole motivosko.

### § 33 Penalno kodo (StGB) – „specifnični pharimaske faktorura“

Ande Austrijako penalno kodo ramome si o § 33 Abs1 Z 5 – „specifični pharimaske faktorura“. Kodo paragrafo mothol, kana arakhadol ande jek delikto jek specifično pharimasko faktor. Kado si, kana o došalo...

... „kerel o delikto anda rasistički, ksenofobni vaj anda aver but bilaše motivura, taj o motivosi ciljome kontra ženenge grupe vaj kontra jek membro, ke kodo membro perel specifično pe kasavi grupa, kaj si spomenime po § 283 Abs 1 Z 1.“

Ande austrijako konteksto teljaras kodoles-tar, te pojedini žene vaj grupe šaj te si von dukhade katar *hate crime* | katar predrasudako kriminaliteto | katar mržnjako kriminaliteto | katar mržnjake deliktura taj zor katar predrasudake motivura: anda kodja, ke kodola žene vaj grupe peren čačes vaj xatam ande jek grupa spomenime ando § 283 Abs 1 Z.

Anda kodja, *hate crimes* si ande austrijako konteksto kriminalni deliktura ...

„kontra jek khangeri vaj kontra jek religija vaj kontra aver trjabe anda kriterije, save egzistirin vaj save či na egzistirin [...], sar kaj si kodja: la mortjaki farba, e šib, e religija, o pačape, o narodnosto, o poreklo, o nacionalno vaj etničko poreklo, o džendero, o fizičko vaj mentalno invaliditeto, o phuripe vaj e seksualno orientacija.“

## Save (štrafoske) deliktur dikhen pe ande Austrija sar *hate crime* vaj sar predrasudako kriminaliteto – po egzemplo sar anticiganističko „mržnjako kriminaliteto“?

- Anticiganizmostar motivirime telesno napado (§ 83 StGB, § 84 StGB, § 85 StGB, § 86, § 87)
- Anticiganizmostar motivirime opasno pretnja (§ 107 StGB)
- Anticiganizmostar motivirime djelengi šteta (§ 125 StGB, § 126 StGB)
- Anticiganizmostar motivirime akto, ke varekon del jag avresko (§ 169 StGB)
- Anticiganizmostar motivirime dukhavimos (§ 115 StGB)
- Anticiganizmostar motivirime mržnjako divano (§ 283 StGB) angla but manuša po drom taj/vaj po interneto
- Anticiganizmostar motivirime poremečajo katar jek religijako programo (§ 189 StGB)

Pe kača lista arakhadol samo egzemplura. Te na san sigurno, te perel čiro bajo pe štrafosko delikto, rode pe svako vrjama informacija katar jek savetoski organizacija.


## Pe kača lista arakhadol samo egzemplura. Te na san sigurno, te perel čiro bajo pe štrafosko delikto, rode pe svako vrjama informacija katar jek savetoski organizacija.

Te si tut jek anticiganističko bajo, kaj šaj te arakhes ande leste jek katar opre spomenime štrafoske deliktura, šaj te anes žalba taj šaj te rodes (pravosko) ažutipe.

Žalba šaj te anes ...

- vaj direktno kaj policija,
- direktno ka prosekutoro, te si kodja či želja, vaj
- ažutimasa katar jek savetoski vaj ažutimaski organizacija.


Maj anglal, sar so anes žalba kaj policija, si tu šajipe te hasnis jek **žalbako save-to (Anzeigeberatung)**. Thana pe kodja sama si diverzni organizacije, maškar aver ZARA–Zivilcourage & Anti-Rassismus-Arbeit, WEISSER RING, muršenge thaj žuvljange savetoske organizacije, thaj le antidiskriminacijake thana ando Steiermark – la žalbako saveto si bi lovengo.

 **Le sama: Te žasa direktno kaj policija te anes čiri žalba, si te žanes, ke maj but našti te cirdes la žalba palpale, čiti šaj te paruves palal maj but vareso pe late.**

 **Le sama: Kana anesa čiri žalba, šaj te akharel tut jeg data vaj duvar palal e policija te keres jeg raporto.**

Bi specifično antragosko kam dikhel tut e policija numa sar svedoko/maturo. Kodja bušel, naj tut automatično sa le pravura, save si le „viktimon“, sar kaj si kodja ramome ande kódo pala kriminalni procedure (Strafprozessordnung - StPO).

Te na kamesa te žas korkoro kaj policija, si tut pravo te avel tusa jek ženo, ande kaste pačas. Kodo šaj te avel jek amal, jeg membro anda čiri familija vaj jek školuime savetniko.

 **Le sama: O ženo, savo avel tusa kaj policija, či tromal te avel svedoko čire bajosko. Kodja naj dozvolime.**

## So trobul te kerav, te ašilem ranime cerra ži but?


Te ašilan katar o bajo (cerra ži but) ranime, taj tu gindis, le bajosko motivo si anticiganističko, aj tu žas ando špitalo pe medicinski griža, athoska kam avel mišto, te čides sa

le dokumentura kothar.

Ali maj anglal si naravno importantno te sastjos. Pala kodja, te gindisa, ke thos (pravoske) pasura kontra o došalo, kam aven tuke potrebni le dokumentura, save sikhaven čire dukhavimata sar dokazo.

Le špitalosko personalo musaj si te anel žalba, kana sastjaren varekas, kon phenel, ke varekon ranisardja les.

Normalno, e policija akharel tut so maj sigo, te pušel tut pa čiro bajo, te andja o špitalo žalba. Te na avel kodja, athoska si tu-tut šajipe, te keres jek suplementarno izjava, kaj mothos la policijake, ke čiro bajo avel katar jeg anticiganističko delikto.

 **! Po angluno than dikh óo sastipe; sar so sastiljan, ker-ta so maj sigo kasavi jek suplementarno izjava !**

Šaj te žas korkoro kaj policija te rodes taj te keres kasavi jek suplementarno izjava. Te naj tuke drago taj či kamesa korkoro te keres sa kodja, šaj te boldes tu pe svako vrjama karing jek savetoski organizacija – sar kaj si kodja ZARA–Zivilcourage & Anti-Rassismus-Arbeit, ROMANO CENTRO, muršenge thaj žuvljange savetoske organizacije, thaj le antidiskriminacijake thana ando Steiermark – kothe te savetina tu, te dena tu dumo taj/vaj avena tusa.

<sup>1</sup> Akaja definicija basiril pe po fundamentalno dokumento katar Savezo kontra o Anticiganizmo. Vi o ROMANO CENTRO formulisardja kača definicija taj hasnil la.

<sup>2</sup> E definicija *hate crime* orijentirime palaj praktika, formulisardja o OSZE-osko birovo pala demokratski institucije taj manuškane čačimata (ODIHR).